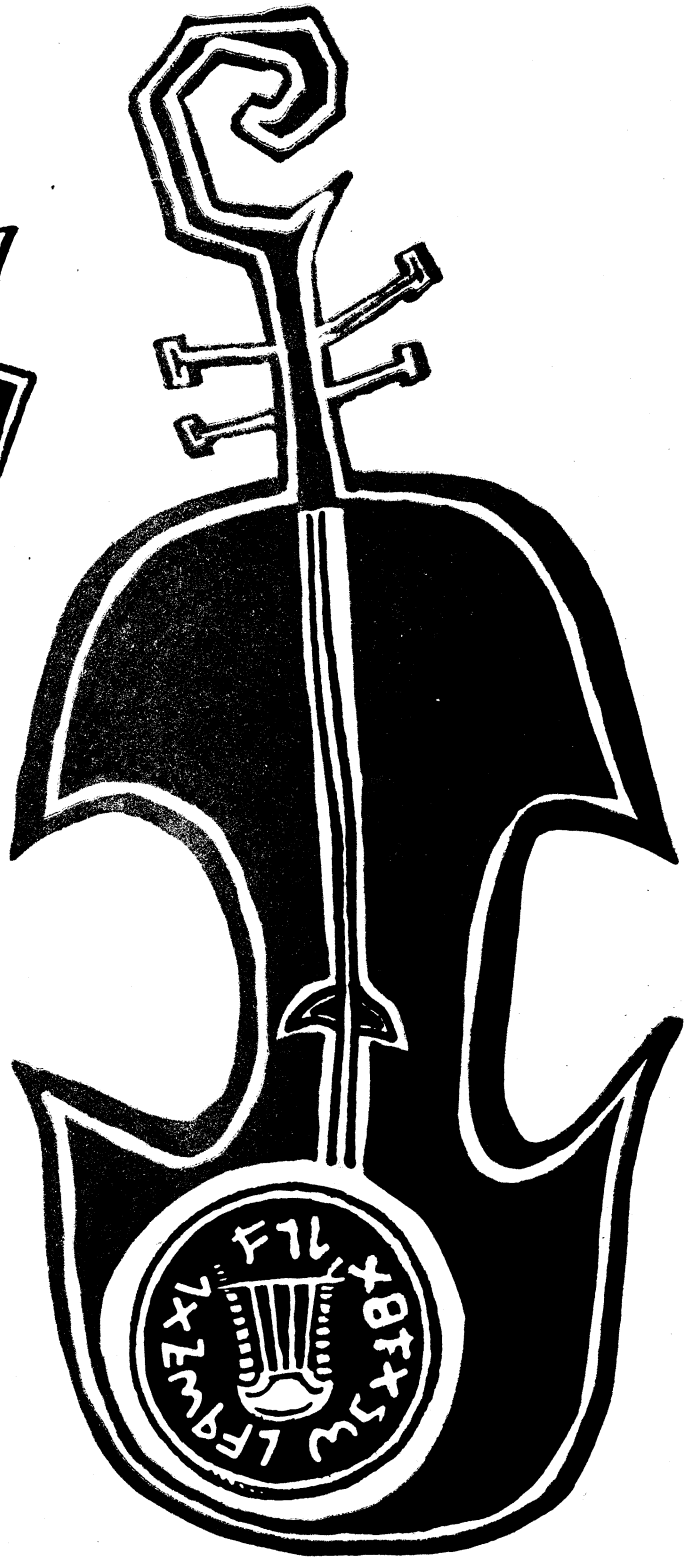

כתב קול

כתב-עת
למוסיקה

1 (ה)

תשרי תשנ"א

המחיר לירה אחת

סגנון לאומי וכתובה בת־זמננו - כיצד ?

קיר מגן אינטלקטואלי והדביקה עליו סיסמה הטוענת שהמוסיקה הא־טונאלית והדודקאפונית כאחת פרי התרבות הנאצית היא, אשר מצאה עתה לחדור לאר־צות הברית יחד עם העלייה המידבכת. ואולם אותם מהגרים עצמם גורשו על ידי הנאצים בנימוק שהמו־סיקה הא־טונאלית והדודקאפונית כאחת היא פרי הדגנרציה היהודית. הנה כי כן, על אף ששני הנימו־קים מנוגדים זה לזה כשחור ולבן, אפיינית עבורם העובדה ששניהם מייצגים רק את הקליפה העוטפת את הגרעין והמשותף להם הנו הפחד והחשד לגבי הבלתי רגיל, המסוגל להפריע לאדישות במצבה הלטארגי של נוחיות שבעה. אכן „אין חדש תחת השמש“. כך היה וכך יהיה, וזה הוא אף הוירוס הקורא אותנו לדיון גם היום.

קשה לנו להסתכל בעצמנו ממרחק היסטורי. אם כי התרחקות מינימלית מן האינטרסים היומיומיים שלנו הכרחית לדיון, אם נעשה זאת, יתברר בעליל, שהקונסטלציה המיוחדת לתקופתנו, ניתן לבטאה במונח „סטאנדארד“. בעקבות הפוליטיקה התעשיתית מספק גם האמן יצירות „סטאנדארד“ אשר בשבילן קיימת דרישה בשוק בו נמכרים כרטיסי־קונצרט, תקליטים, מכשירי טלביזיה וכדומה. שניים הם הדפוי־סיים הקובעים את מהותו של הסטאנדארד: דיאלקט מוסיקלי שהוא קרוב למוכר ולמקובל, ונוסחה לא־מית המוכיחה את מקור היצירה. בימי הביניים היתה הכנסיה הקאתולית, המזמינה של סטאנדארד גבוה מאד, אשר הודות לו תפסה המוסיקה עד מהרה מקום נכבד בחבר האמנויות, על אף שהיתה מפגרת בהרבה בהשוואה לאמנויות האחרות. עם חילוף השלטון הכנסייתי בשלטון חילוני הופיעה גם הפולי־טיזציה החילונית ועמה האינטרסים הכלכליים־הלא־מיים. לתעמולה לאומית זו גויס אף האמן, בדיוק כפי שעשה זאת השלטון הקאתולי לגבי האינטרסים הרו־חניים שלו.

וכאן נפלה הטעות הראשונה. עד מהרה הרכבה מעין מקהלה מעורבת המורכבת משלושה קולות: פולקלור — כמספק מקוריות, לאומיות — כיוצרת דפוסים של סטאנדארד מובנים גם לאנאלפבית,

בבואנו לדון בדרכה של המוסיקה הישראלית בת־זמננו, עלינו בראש ובראשונה לחלק את הנושא עצמו לשני מונחים נפרדים — „מוסיקה ישראלית“ ו„מו־סיקה בת־זמננו“. הראשון משקף את האינטרסים הפוליטיים־תרבותיים של חברתנו במדינת ישראל, והשני מעמיד אותנו כחבר בחבר־העמים והאספק־טים נעשים כלל־אנושיים. מצב זה אינו מיוחד אצלנו בארץ. הוא מצוי בציביליזציה המערבית כולה. לכא־רה, שוב אין צורך לראות עובדה זאת כבעיה, אלמלא כך שהמצב משתנה חליפות והרי הוא יוצר מחנות בעלי השקפות מנוגדות, אשר תוך האבקותן התרבו־תית מערפלות את האופק לדורות הצעירים. זאת הנה הסיבה המכובדת ביותר אשר בעטיה חייבים אנו לדון במגמותיה של המוסיקה הישראלית תוך הכנסתה במסגרת הרחבה המעמידה את המוסיקה כבטוי לאמנות בימינו בכלל.

ואולם במה נתחיל ? — בבעיה העיונית של מוסי־קה דודקאפונית לעומת מוסיקה טונאלית ? מוסיקה סריאלית־אינטגראלית לעומת חידוש המודוסים ? אולי גם בפעם האלף ואחת בברור דבר המוסיקה הלאומית ותפקידיה ? אכן, אין חדוש באף אחד מאלה, אולם, על אף זאת ולמרות הבעד והנגד ומרבית הויכוחים, הנה חוזר נושא זה בדבר מגמותיה של המוסיקה הישראלית ושב ומתעורר לבקרים.

ברי, הקל ביותר הוא להתחמק ממתן תשובה ברו־רה ולהסתתר מאחורי הסתכלויות פילוסופיות קלו־שות, ואולם דבר זה לא יקדם אותנו אפילו בצעד אחד. נחפש נא את הסיבות לבעיה בעצם מלאכת החבור המוסיקלי ונעשה את הנתוח בהעזה של רופא־מנתח.

לפני שבועות מספר הזדמן לי לקרוא מאמר אודות השפעת ההגירה ההיטלראית של שנות השלושים על המוסיקה האמריקאית. במאמר זה מתוארת בה־חבה מהות הגבתה של הסנהדריה המוסיקלית האמ־ריקאית על השפעתו של האטונאליסט הינדמית ושל הדודקאפוניסט שנברג ושל כל אלה הנכרכים אח־ריהם. חברה אמריקאית זו הסתתרה מיד מאחורי

ואמנות טכנית מקצועית — המספקת את האריזה המושכת קונים.

מקהלה זו ידועה בשם „תרבות“. אם נעקוב אחר גורלם של שלושת הקולות בחיי המקהלה הזאת, יתברר שהפולקלור עשה דרכו מתמימות ספונטאנית לאדישות של שגרה, הסטאנדארד הלאומי הפך קפוא ושומם מאחר ולא חלו בו כל שנויים ונסיונות, ואילו לאמנות הטכנית המקצועית אין ענין בתוכן, מאחר וכל תפקידה נתון באריזה.

עכשיו נבין גם את תגובתם של האמריקאים על ההגירה הגרמנית. וכמובן גם את הרקע לאותה הדגנ-רטיביות כביכול של היהודים. כל המאשימים האלה גם יחד שומרים בעקשנות על הרכוש אותו ירשו וזאת ככל מוגלג המפחד לגלות ולכבוש את הבלתי-ידוע, ולהפיח בו רוח חיים. ופחדנים אלה מוצאים להצדיק את מעשיהם בכך שעושים הם את עצמם כהני המסורת המתיבשת בידיהם ומתפוררת לאבק ואפר.

כבר נאמר פעמים רבות וחוזר אני על כך פעם

נוספת : לא טונאליות ולא מודאליות, לא א-טונאליות ולא דודקאפוניות, לא סריאליות ולא אלקטרוניקה הם העושים מוסיקה ישראלית. אלה הנם כלים ותו לא, ולכלים אלה שייכת גם הציטאטה הפולקלוריס-טית, הצרוף של קוינטות ים-תיכוניות, קצב א-להורה וכדומה. הכלים כשלעצמם טובים הם כולם, בתנאי שהם משרתים תוכן ורצון חי. ברור שהדיאלקט המוסיקלי חייב להשתנות כפי שנעשה הדבר בכל שפה חיה ואם הא-טונאליות לכל הופ-עותיה השונות מייצגת את ההווה המוסיקלי, הרי שגם אנו חייבים למלא את חובתנו כעם בחבר העמים ולתת לבטוינו את החד-פעמיות אשר לנו לא באמצעות כלי הבטוי אלא באמצעות התוכן.

הוכחנו עצמנו מבחינה מדינית. עשר שנים הע-ריץ העולם כולו את בנית הארץ. בעשור השני יחכו לקציר ולבציר. גדולה תהיה האכזבה אם היצירה המוסיקלית הישראלית תדבר רק אודות סטאנדארד לאומי במקום להתרומם על כנפי נשר ולהתוות דרך. זאת ורק זאת, היא מגמתה של המוסיקה הישראלית.